

STRÖMSTAD AKADEMIS FRIA SKRIFTSERIE

Gudmund Bergqvist, Carl Olivestam

**Ny mätskala för bedömning av utveckling
i samhället**

No. XXVIII, IULII, MMXXII

ISBN: 978-91-89331-54-9

Strömstad akademis styrelse beslutade 24 juli 2013 att inrätta Strömstad Akademis Fria Skriftserie med följande riktlinjer: Ledamöter i Strömstad akademi har rätt att utan granskning få manuskript publicerade elektroniskt i Strömstad akademis fria skriftserie. Det enda som gäller är att författaren ansvarar för innehållet och för att det inte strider mot svensk lag eller innehåller copvrightskvddat material. Manus skickas direkt till webansvarig.

Ny mätskala för bedömning av utveckling i samhället

Gudmund Bergqvist Carl Olivestam

Innehållsförteckning

Abstrakt	5
Abstract	6
Stora förändringar kräver nya angreppsmetoder	7
Presentation - mätskalor	8
Lösningförslag	9
Modell 1	9
Modell 2	10
Slutord	12
Referenser	12

Abstrakt

Vårt samhälle förändras i snabb takt. I och med detta har behov av att enkelt redovisa förändringar på meningsfullt sätt fått allt större efterfrågan. Olika skalor har använts bland andra WVS och GAL-TAN som alternativ till den klassiska höger-vänster-skalan.

I flera sammanhang har vi påtalat att samtliga dessa mätmetoder saknar väsentliga samhällsområden där stora förändringar äger rum och i en alltmer tilltagande hastighet. Det gäller främst inom områdena teknologi och biomedicin, vilka är synnerligen betydelsefulla för utvecklingen av vår standard. En mer precis och omfattande mätmetod är också väsentlig med tanke på att med fakta bemöta desinformation och så kallad fake news och andra faktorer som är hot mot den liberala demokratin.

I denna framställning presenterar vi först en lösning som alternativ till GAL-TAN. Den följs av dels en mera omspannande lösning med flertal axlar som ger en flerdimensionell bild. Denna fullödiga mätmodell presenterar vi här med förhoppning om att kunna få den prövad och jämförd med de redan etablerade modellerna.

Abstract

On a new scale for evaluation/demonstration of development and trends in the society

Our society is changing at a rapid pace. As a result, the need to easily report changes in a meaningful way has received increasing demand. Various scales have been used, including WVS and GAL-TAN, as alternatives to the classic right-left scale.

In several contexts, we have pointed out that all of these measurement methods lack significant areas of society where major changes are taking place and at an ever-increasing rate. This mainly applies to technology and bio medicine, IE factors that are extremely important for the development of our standard. A more accurate and comprehensive measurement method is also essential in terms of dealing with facts with disinformation and so-called fake news and other factors that are a threat to liberal democracy.

In this presentation, we first present a solution as an alternative to GAL-TAN. It is followed by a more comprehensive solution with several axes that gives a multidimensional image. We present this complete measurement model here with the hope of being able to have it tested and compared with the already established models.

Stora förändringar kräver nya angreppsmetoder

Vi lever i en tid med stora förändringar både socialt, kulturellt, ekonomiskt, teknologiskt och geopolitiskt. Denna kontinuerliga utveckling medför värderingsförskjutningar på samhälls-, familje- och individnivå. Vissa samhällsvetare talar om en fjärde teknisk revolution som på ett särskilt sätt driver utvecklingen i samhället. (1)

De stora förändringar som sker medför att beslutsfattare på olika nivåer har större behov än tidigare av att kunna värdera de olika förändringar som sker inom och mellan länder för att kunna bestämma de åtgärder som måste vidtas. Och de som drabbas av besluten bör kunna få tillgång till så exakta och utförliga underlag som möjligt för att kunna ta ställning till det som sker i omvärlden. Inte minst viktigt för att upprätthålla och förstärka ett liberalt demokratiskt och öppet samhälle. Det är av särskild vikt med tanke på den tillbakagång för den liberala demokratin i världen som sker sedan 2008 års ekonomiska kris där allt fler samhällen blivit auktoritära med minskande inslag av demokrati. (4,7,8)

För att uppnå ett sådant önskvärt läge detta har olika mätmetoder använts med olika skalor som World Value Survey WVS (9) och Hofstede (6) vilka på olika sätt beskriver förändringar inom och mellan länder och kulturer. Vi har tidigare utförligt analyserat och debatterat detta, t ex i Strömstad akademis antologi *Värderingar*. (10) Av tradition har politiska partier och organisationer klassificerats enligt en vänster-högerskala som ett arv från franska revolutionen.

Under senare år har den så kallade GAL-TAN-skalan kommit att ersätta denna traditionstyngda mätmetod där GAL står för grön-alternativ-liberal/libertariansk gentemot TAN som representerar traditionell-auktoritär-nationalistisk position.

Vi har i en tidigare artikel (2) närmare beskrivit dessa båda olika mätskalorna och visat på de svagheter som vidhäftar dem. De saknar förmåga att mäta den påverkan som teknologi och biomedicin har för dagens samhällsutveckling. Vi har visat att nya mätfaktorer måste komplettera dessa för att uppnå en större träffsäkerhet.

Den svåra pandemi med Covid -19 som under 2020 drabbade hela världen och som ännu inte kunnat helt bemästras har medfört stora förskjutningar stora begränsningar i personliga friheter i form av möten, resor och stora nedstängningar av samhällen med svåra ekonomiska följder att bemästra för både individer, företag och samhällen.

Detta kommer med säkerhet att innebära bestående förändringar för hur våra samhällen. Pandemin har påverkat vetenskapssamhället på ett mer positivt sätt genom en ökad samverkan mellan många olika internationella universitet och andra agenter, ett starkt ökat antal prepublikationsartiklar, där även Strömstad akademi startat en prepublikationsserie. Medicinsk forskning och läkemedelsindustrin har på mycket kort tid lyckats få fram vacciner mot covidpandemin.

I en tid med stora och snabba förändringar är det än mer betydelsefullt än någonsin att på ett fullödigt sätt mäta olika förändringar i samhället och att kunna använda adekvata skalor. Det avser ekonomi, sekularitet, robusthet både globalt, nationellt och regionalt.

Presentation - mätskalor

En tid som präglas av stora förändringar ställer största krav på att mätskalor som väljs måste på olika sätt presentera så många variabler som möjligt. Behov finns även att visa förändringar över tid. Gapminder (5) har med sin mätmetod gett en lösning på det problem som vidlåder WVS genom att vika ingående länder efter folkmängd.

WVS gör ingen skillnad mellan länder som Luxemburg och Kina vilket ger en skev bild av hur vanligt förekommande en uppfattning är globalt. Samma problem infinner sig när man i ett samhälle jämför en vanlig åsikt med en mera marginell.

De vanligaste presentationerna är tvådimensionella även om tredimensionella förekommer. (Vosem 8)

Behov av att visa flera dimensioner än höger-vänsterskalan och GAL-TAN skalan gör är livsavgörande för att möta samhällets behov av information. Men att tekniskt ta fram en sådan mätmetod är svårt. Val av olika färger kan vara ett sätt att underlätta beskrivningen av en mer nyanserad skala. Ett annat sätt att komma till rätta med flerdimensionsproblematiken är att göra fler tvådimensionella i rad så att värderingar ställs mot ekonomi och teknikprogressivitet respektive demokrati och tid.

Ett så i världen dominerande land som Kina aktualiserar behovet av ännu en variabel kring medborgarnas frihet respektive närvaron av övervakning. Hur mycket är skäligt i ett demokratiskt samhälle för att komma till rätta med kriminalitet och annat missbruk av ett socialt trygghetsnät?

Under det senaste decenniet har stort intresse visats på identitet, ras, könstillhörighet eller brist på sådan. Ska de olika identitetsideologierna inom respektive land tas med i faktoresistent gruppen eller som auktoritära eller antidemokratiska? Och så här kan vi rada exempel på det komplexa av problematik som finns i det moderna samhället och som bör kunna värderas utifrån en faktagrundad allsidig mätskala.

En axel bör således vara demokratisk gentemot auktoritär. Vad detta kommer innehålla måste diskuteras ytterligare.

De liberala demokratierna är så kallade rättsstater som styrs av lagar och regler baserade på en gemensam värdegrund som medborgare liksom de styrande måste följa.

I diskussion kring mätskalepresentation bör tidsaspekten ingå. Den sätts då relation till övriga variabler man vill visa hur de utvecklats under en tidsperiod.

Ekonomi är basfaktor för både stater och enskilda personer. Den bör alltså ingå i en trovärdig mätskala antingen som en klassisk vänster-högerskala eller som en skala där inkomst relaterats till någon standardiserad enhet som US dollar eller Euro.

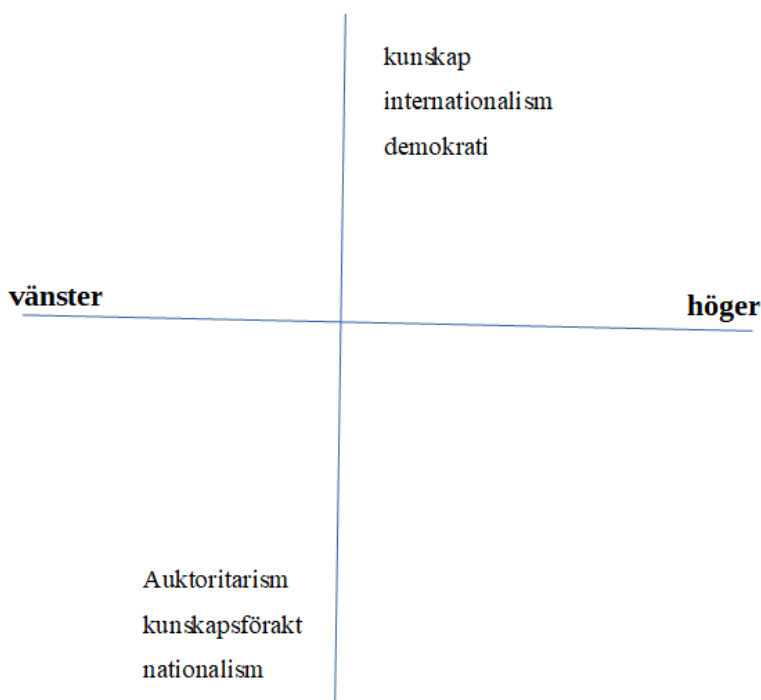
Lösningförslag

Modell 1

Diskussion kring väster-höger, GAL-TAN och WVS visar att samtliga är behäftade med brister avseende att visa en fullödig kartläggning av verkligheten eftersom de var och en saknar ett antal variabler.

Ett sådan skulle kunna vara kunskap och demokrati för en reglerad världsordning ställd mot mot kunskapsförakt av olika slag, därtill ett auktoritärt samhälle ställt mot nationalism som i följande figur:

Figur 1

Denna grundmodell kan självklart komma till användning också med andra komponenter i respektive axel. Här representerar y-axeln kunskap-liberalism-demokrati mot kunskapsresistens - identitetsideologi /populism och auktoritarism. X- axeln representerar den traditionella vänster-höger-motsättningen. Sammanläggning av olika faktorer har kritiserats i Gal-Tan och motsvarande kritik skulle kunna drabba användandet av denna modell. (2) Därtill uppstår svårigheten att lägga in en tidsdimension.

Modell 2

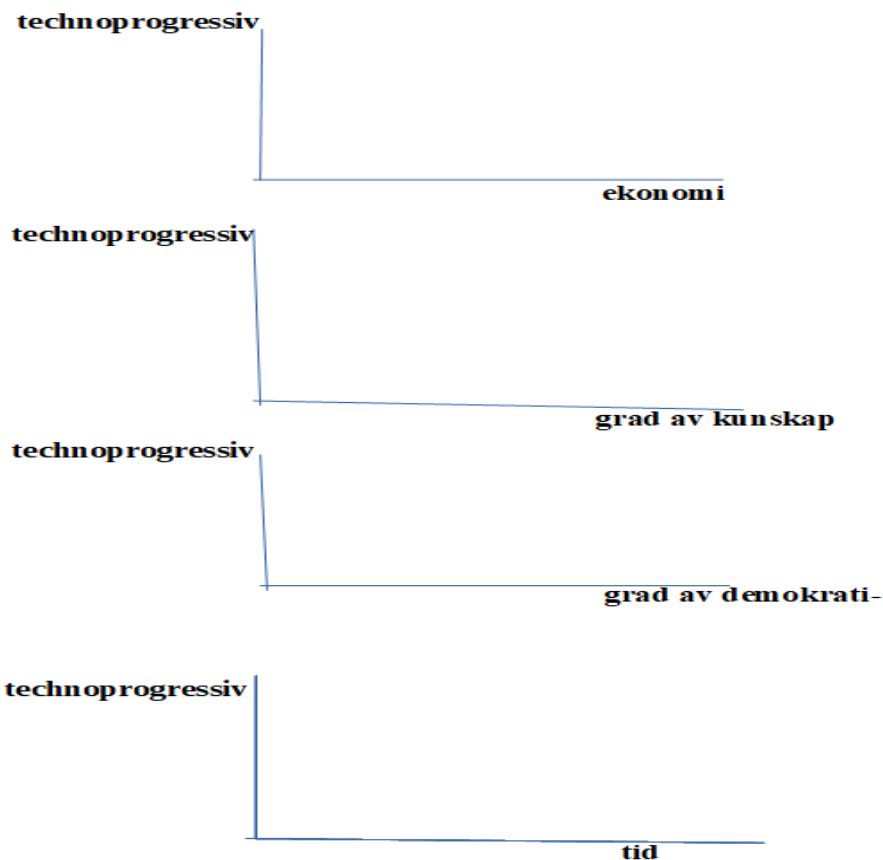
En annan lösningstyp är användande av flera grafer i rad och man kan då ta med ett flertal variabler – X Y W U Z.

Detta skulle kunna innebära att X står för ekonomi, Y för teknikprogressivitet (positiv attityd till teknologi och biomedicin), W för tid och U för generell kunskap (de med kunskap inom området är ju oftast positiva till utveckling, medan de med andra kunskaper kan visa större tveksamhet). Z står då för någon annan mätbar variabel, exempelvis önskan att mäta teknikprogressiv i förhållande till demokrati-auktoritärism.

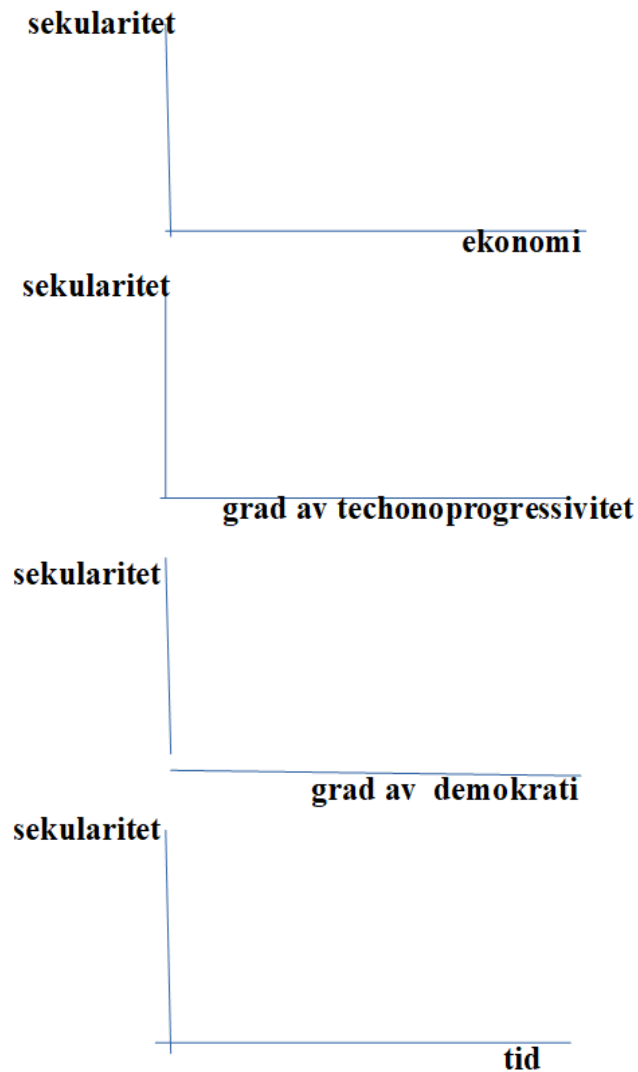
Modell 2 exempel 2

Samma modell *men med* andra mätvärden. Y markerar då sekularitet, X ekonomi, Z teknikprogressivitet, U auktoritär-demokrati och W tid. Och det går att lägga till fler variabler allt efter vad man vill belysa.

Figur 2

Figur 3

Att placera sekularitet på Y axeln gör denna modell är extra intressant i jämförelse med WVS som har sekularitet på Y axeln i sina mest spridda figurer.

Man kan alltså finna ett antal lösningar efter vilken faktor man vill sätta i fokus.

I våra mätskaleförslag framgår att de också möjliggör hänsynstagande till storlek liksom tid vid viktning som hos Gapminder.org (5). Även cirklar i stället för punkter i diagrammet kan prövas för att ringa in problematiken. Denna typ lösning är relativt enkel och kräver inte alltför stort utrymme.

Det kan växa till 2-3-4 -5-olika figurer om man vill ha mera fullständighet.

Modell 1 lämpar sig nog bäst för korta artiklar och jämförelser med Gal-Tan medan modell 2 har många fördelar, Den begränsar ju inte urvalet och den ger en mer allsidig bild och hamnar inte på samma sätt i definitionssvårigheter. Den har stor fördel av ett inte bara ge ögonblicksbild utan även visar utvecklingen under tid och storlek av olika komponenter,

Slutord

Verkligheten är mångfacetterad. För att på grafiskt sätt kunna presentera den krävs möjlighet att samtidigt kunna visa inverkan av många olika faktorer. Exempel på sådana finns sammanfattade i en bilaga i vår tidigare artikel. (2)

Vi har i denna artikel gett exempel på variabler som skulle kunna användas.

Vi betonar samtidigt det väsentliga i att ha med teknologi-biomedicin i dem liksom behovet av att ha med tid för bedömning av förändringar liksom att vid behov kunna visa storlek.

Erfarenheten från Covid -19 pandemin visar på värdet av att ha tillgång till variabler som robusthet och tillit. I andra frågeställningar bör ekonomi, vänster-höger, korruption användas. En mätskala anpassad till samhällets behov av korrekt information bör kunna erbjuda möjlighet att använda många olika komponenter för att allsidigt belysa en efterfrågad problematik.

Användande av för få kan leda till felaktiga slutsatser medan om man använder för många kan det bli svåröverskådligt. Ett adekvat antal för problem bör användas

Ytterligare ett krav vid valet av mätmetod är att de grafer som används inom respektive metod bör vara enkla och lättolkade. Multisekvensgrafan förefaller oss uppfylla dessa behov.

Referenser

- 1 Brynjolfsson E, Mc Affee A & SpenceM. (2014)The New World Order. Foreign Affairs July 2014
- 2 Bergqvist G&. Olivestam CE: Som man mäter får man svar GAL-TAN och andra mätskalor inom politik och media. Stromstadakademi.se . FFS 14. 2020
- 4 Case Ann & Deaton A. Deaths of despair and the future of capitalism . Princeton University Press. 2020
- 5 Gapminder.org
- 6 Hofstede, Geert (1980), Culture's Consequences: International Differences in Work Related Values, Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.
- 7 Norris Pippa & Inglehart Ronald. Cultural Backlash Cambridge University Press 2019
- 8 Snyder Timothy. The Road to Unfreedom. Russia, Europe,.America. Penguin Books 2018
- 9 WVS (World Value Survey. org
- 10 Värderingar Antologi Strömstad akademi 2019